

„JAK ROZMAWIAĆ Z OSOBĄ DOTKNIĘTĄ PRZEMOCĄ W RODZINIE - pierwszy kontakt grupy roboczej z osobą”

WAŻNE:

Material nie jest gotowym scenariuszem do rozmowy z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie. Jest jedynie materiałem pomocniczym w prowadzeniu pierwszej rozmowy z osobą doświadczającą przemocy w rodzinie.

I. ROZPOCZECIE SPOTKANIA.

Przy pierwszym kontakcie z osobą dotkniętą przemocą ważne jest zachowanie podstawowych zasad. Jedną z osób, pełniącą rolę „lidera” zespołu/grupy, powinna powitać osobę krzywdzoną, a następnie przedstawić pozostałe osoby uczestniczące w spotkaniu, bądź też osoby same powinny się przedstawić. Warto również powiedzieć, że docenia się fakt, że zdecydowała się przyjść na spotkanie.

Sformułowania, których można użyć:

„Doceniam/y, że Pani/Pan tutaj przyszła/przyszedł”.

„Bardzo cieszę/cieszymy się, że Pani/Pan tutaj przyszła/przyszedł”.

„Jeśli ktoś decyduje się, żeby przyjść i poprosić o pomoc, to wykazuje się dużą odwagą”.

Osobę dotkniętą przemocą należy również poinformować o powodach spotkania, wyjaśnić na czym polega procedura „Niebieskie Karty”, czemu ona służy oraz zapewnić o poufności odbytej rozmowy. Istotne jest również, aby mówić wprost, że przemoc jest to zachowanie złe, za które grożą konsekwencje prawne, zachowanie na które nie ma przyzwolenia.

II. ANALIZA FORM DOZNAWANEJ PRZEMOCY.

Pytając o rodzaj i stopień nasilenia stosowanej przemocy, poszukuje się podstawowej informacji o tym, **czy życie osoby lub jej dzieci jest zagrożone i w jakim stopniu.**

W pierwszej kolejności powinno się przeanalizować rodzaje stosowanej przemocy: fizyczną, psychiczną, ekonomiczną oraz wykorzystywanie dzieci w celu kontrolowania i karania ich matki/ojca.

Przemoc fizyczna

Ma ona wywołać lęk w osobie krzywdzonej lub stanowić dla niej karę za złamanie reguł ustanowionych przez osobę stosującą przemoc. Jej celem jest wymuszenie na osobie takiego zachowania, jakiego życzy sobie osoba stosująca przemoc. Przykładowe zachowania to: popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, spoliczkowanie.

Pytania, które można zadać:

Czy zdarzyło się, choć raz, że partner/partnerka szarpnął Panią/Panem lub popchnął/popchnęła?

Czy zdarzyło się kiedyś, że partner/partnerka mocno Panią/Pana chwycił/chwyciła lub nie pozwolił/pozwoliła opuścić pokoju?

Czy miał miejsce przypadek, kiedy partner/partnerka rzucił/rzuciła czymś w Panią/Pana albo w ścianę?

Czy pamięta Pani/Pan, choć jedno zdarzenie, kiedy partner/partnerka uderzył/uderzyła Panią/Pana otwartą dłonią lub pięścią?

Czy zdarzyło się, że partner/partnerka dusił/dusiła Panią/Pana lub kopał/kopała?

Przemoc psychiczna

Ma ona na celu kontrolowanie i podporządkowywanie osoby poprzez pozbawienie jej zaufania do siebie i swoich kompetencji w różnych obszarach życia. Przykładowe formy przemocy psychicznej to: izolowanie, stosowanie wyzwisk, ośmieszanie, groźby, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, krytykowanie, poniżanie, demoralizowanie, ciągle niepokojenie.

Osoba stosująca przemoc dąży do tego, żeby osoba krzywdzona była samotna i zależna od niej. Nie chce, aby podjęła pracę, kontynuowała naukę, czy też utrzymywała kontakty z rodziną lub ze znajomymi. Może też śledzić każdy krok osoby krzywdzonej, kontrolować jej korespondencję czy rozmowy telefoniczne, grozić lub wmawiać, że stanie się coś strasznego, jeśli nie będzie posłuszna.

Pytania, które można zadać:

Czy i w jaki sposób partner/partnerka Panią/Pana obraża?

Jak często?

Czy i jak często słyszy Pani/Pan od partnera/partnerki, że się Pani/Pan do niczego nie nadaje?

Czy spędza Pani/Pan dużo czasu, usiłując wymyślić, co tu zrobić, żeby nie rozłochać partnera/partnerki?

Czy partner/partnerka kiedykolwiek zabraniał/zabraniała Pani/Panu spotkania się czy rozmawiania z określonymi osobami z Pani/Pana rodziny?

Czy naciskał/naciskała na zerwanie z nimi kontaktów?

Jak zachowuje się Pani/Pana partner/partnerka, gdy nie pochwala Pani/Pana zachowania?

Jeśli dochodzi do kłótni, czy partner/partnerka straszy Panią/Pana?

Jakiego rodzaju groźby padają?

Czy partner/partnerka rzucił/rzuciła kiedyś jawne groźby, że zabije Panią/Pana, dzieci lub siebie?

Czy są jakieś tematy, których Pani/Pan boi się poruszać?

Przemoc ekonomiczna

Sprawia, że osoba doznająca przemocy staje się zależna od partnera/partnerki i szczególnie podatna na przemoc. Przykłady przemocy ekonomicznej to: ograniczenie dostępu do pieniędzy czy do informacji o stanie finansowym rodziny, zmuszanie do proszenia o pieniądze (nawet bardzo małe), kłamanie na temat zasobów rodziny, wykradanie pieniędzy osoby krzywdzonej, niedopuszczanie jej do pracy zarobkowej.

Pytania, które można zadać:

Czy ma Pani/Pan jakieś pieniądze dla siebie?

Kto u Państwa „rządzi” finansami?

Kto finansuje potrzeby dzieci?

Czy jest Pani/Pan niezależna/niezależny finansowo od partnera/partnerki?

Czy posiada Pani/Pan własne dochody i ma nieograniczony do nich dostęp?

Przemoc seksualna

Zazwyczaj osoby krzywdzone są skrępowane i zawstydzone, gdy muszą mówić o przemocy seksualnej. Przemoc seksualna obejmuje całe spektrum zachowań, tj.: zmuszanie do odbycia stosunku w formie, która nie odpowiada osobie, czy w czasie dla niej niedogodnym. Może obejmować takie zachowanie osoby stosującej przemoc, które budzą lęk o własne bezpieczeństwo lub bezpieczeństwo dzieci.

Pytania, które można zadać:

Czy zdarzyło się, że partner/partnerka zawstydził/zawstydzila Panią/Pana lub sprawił/sprawila, że poczuła/poczuł się Pani/Pan niezręcznie z powodu seksu?

Czy partner/partnerka zmuszał/zmuszała Panią/Pana do odbycia stosunku?

Czy zdarzało się, że wbrew własnej woli zgodziła/zgodził się Pani/Pan na seks?

Czy zdarza się, że w kwestiach seksualnych ma Pani/Pan swobodny wybór?

Wykorzystywanie dzieci do sprawowania kontroli i karania ich matki/ojca

Mężczyzna/kobieta może bić albo grozić zrobieniem krzywdy dzieciom lub ich odebraniem, tak by zmusić ich matkę/ojca do uległości i posłuszeństwa. Dzieci bywają świadkami przemocy i są zmuszane do uczestniczenia w zniewagach wobec matki/ojca, często słyszą, jak ojciec/matka ją/jego poniża. Niektóre osoby stosujące przemoc stale negują autorytet matki/ojca w oczach dzieci.

Pytania, które można zadać:

Czy partner/partnerka w jakiś sposób usiłuje wykorzystać dzieci przeciwko Pani/Panu?

Czy partner/partnerka kiedykolwiek groził/groziła, że zabierze dzieci lub robi im krzywdę, jeśli Pani/Pan go/ją opuści?

Czy miewa Pani/Pan wrażenie, że dzieci szpiegują Panią/Pana na polecenie ojca/matki lub muszą trzymać jego/jej stronę, co ma stanowić karę dla Pani/Pana?

W jaki sposób partner/partnerka zwraca się do Pani/Pana przy dzieciach?

III. OSZACOWANIE STOPNIA NASILENIA PRZEMOCY.

Warto zadawać pytania, które pomogą ustalić, czy zmienia się stopień nasilenia przemocy, czy eskaluje się częstotliwość bądź intensywność zdarzeń.

Pytania, które można zadać:

Czy może Pani/Pan opisać pierwszy incydent, kiedy partner/partnerka uderzył/uderzyła Panią/Pana lub przestraszył/przestraszyła?

Kiedy to miało miejsce?

Czy może Pani/Pan opisać najpoważniejszy incydent (lub rodzaj przemocy), który zaniepokoił Panią/Pana lub przestraszył najbardziej?

Czy może Pani/Pan przytoczyć najświeższe zdarzenie?

Jak często dochodzi do stosowania przez partnera/partnerkę przemocy?

Czy dochodzi do niej raz dziennie, raz na tydzień, raz na miesiąc, raz na rok?

Czy którykolwiek z rodzajów przemocy (fizyczna, emocjonalna bądź seksualna) uległ nasileniu?

Czy przemoc staje się coraz brutalniejsza?

IV. OSZACOWANIE SKUTKÓW STOSOWANEJ PRZEMOCY.

Przemoc to coś więcej niż tylko fizyczne czy seksualne znęcanie się. Jest to przede wszystkim zamach na poczucie godności osobistej i poczucie wartości osoby krzywdzonej. U niektórych osób doświadczających przemocy i ich dzieci, w wyniku stosowania przemocy w domu, rozwijają się poważne problemy fizyczne i emocjonalne.

Sprawą ogromnej wagi jest ocena skutków przemocy, takich jak np. depresja czy niezdolność do działania. Poniższe pytania należy traktować jako wskazówki, na co w szczególności zwrócić uwagę, słuchając zwierzeń osoby krzywdzonej.

Pytania, które można zadać:

Chciałabym/chciałbym, żeby teraz Pani/Pan przypomniała/przypomnił sobie siebie i partnera/partnerkę na początku waszego związku. Jak opisałaby/opisałby Pani/Pan siebie z tamtego okresu?

Czy dostrzegła/dostrzegł Pani/Pan jakieś zmiany w sobie w ciągu trwania związku z partnerem/partnerką? Jeśli tak, to czy może Pani/Pan opisać różnice?

Niektóre/niektórzy kobiety/mężczyźni przyznają, że po każdym akcie przemocy stają się bardziej wyizolowane/wyizolowani, przygnębione/przygnębieni, przestraszone/przestraszeni i obojętne /obojętni na wszystko. Jak opisałaby/opisałby Pani/Pan to, co dzieje się z Panią/Panem?

Czy w ciągu ostatnich kilku miesięcy zauważyła/zauważył Pani/Pan u siebie którąś z następujących dolegliwości:

- problemy ze snem: trudności z zasypianiem, budzenie się w nocy,

- uczucie przygnębienia, smutku, obojętność i brak zainteresowań,

- utrata apetytu lub nadmierne objadanie się,
- szybka męczliwość,
- poczucie schwywania w pułapkę,
- zwiększone spożycie alkoholu lub środków uspakajających,
- koszmary senne,
- nagle przypominanie sobie krzywd doznanych w dzieciństwie lub w wieku dorosłym bądź innych przykrych doświadczeń,
- usilne unikanie wszystkiego, co mogłoby wzbudzać bolesne wspomnienia,
- uczucie niezdolności do działania,
- częste bóle głowy, brzucha lub żołądka, w krzyżu lub stawach,
- chroniczne infekcje dróg moczowych,
- bolesne lub intensywne krwawienia z dróg rodnych,
- bolesne stosunki?

Czy kiedykolwiek próbowała/próbował Pani/Pan zrobić sobie krzywdę lub myślała/myślał o samobójstwie? Czy ostatnio nadchodzi Panią/Pana myśli, że lepiej umrzeć, że mogłaby/mógłby Pani/Pan coś sobie zrobić?

Czy ostatnio nadchodziły Panią/Pana myśli, by zrobić krzywdę lub zabić partnera/partnerkę?

Wiele osób myśli o zabiciu maltretującej je osoby, lecz większość z nich poprzestaje na tym i nigdy nie wprowadza swoich myśli w czyn. Jeśli osoba krzywdzona nosi się z jakimiś zamiarami, należy interweniować tak, by chronić ją jak i tych, których zamierza zranić.

V. OCENA REZULTATÓW POSZUKIWANIA POMOCY PRZEZ OSOBĘ DOTKNIĘTĄ PRZEMOCĄ.

Niezmiernie ważne jest, aby zapoznać się z próbami, jakie podejmowała osoba krzywdzona, by rozwiązać swoje problemy i z jakich rozwiązań korzystała w przeszłości. Jest to źródło informacji na temat zasobów, które mogą być wykorzystywane w adekwatnej strategii radzenia sobie z przemocą. Uwieńczony sukcesem wysiłki poszukiwania pomocy, zwiększają ufność i nadzieję. Pomagający powinien zadbać o to, by kontakty osoby z instytucjami, tj. sądy czy Policja, układały się prawidłowo.

Pytania, które można zadać:

Czy Pani/Pana dalsza rodzina wie o przemocy w Pani/Pana domu?

Jaka była ich reakcja?

Czy powiedziała/powiedział Pani/Pan komukolwiek spoza rodziny o przemocy w domu (znajomym, księdzu, współpracownikom, lekarzowi)?

Czy i w jakim stopniu okazali się pomocni?

Czy miała/miał Pani/Pan kiedyś kontakt ze specjalistą zajmującym się problemami przemocy?

Co w tych spotkaniach było dla Pani/Pana przydatne?

Czy kiedykolwiek opuściła/opuścił Pani/Pan dom w obawie przed agresją ze strony partnera/partnerki?

Jeśli tak, to kiedy miało to miejsce i gdzie Pani/Pan zamieszkała/zamieszkał?

Czy czas spędzony poza domem okazał się pomocny?

Gdzie przebywały wtedy dzieci?

Czy wzywano kiedyś Policję na pomoc?

Kto wtedy telefonował?

Jak się Pani/Pan wówczas czuła/czuł?

Z jakich form pomocy Pani/Pan korzystała/korzystał?

W jakim stopniu były pomocne?

VI. OCENA POTENCJALNEGO ZAGROŻENIA ŻYCIA.

Przemoc domowa może spowodować obrażenia fizyczne i śmierć. Obrażenia fizyczne mogą obejmować powierzchowne skaleczenia (rozcięcia, siniaki, uszkodzone mięśnie i kości), jak i poważne, nieodwracalne, niekiedy zagrażające życiu uszkodzenia ciała (pęknięcia organów wewnętrznych, złamania kości, oparzenia, urazy głowy, głębokie rany, uszkodzenie wzroku i słuchu). Ostatecznym skutkiem przemocy jest śmierć. Kłopoty ze zdrowiem mogą wynikać z życia w ciągłym stresie. Ustawiczny stres może nasilać objawy cukrzycy, stwardnienia rozsianego, problemów kardiologicznych, nadciśnienia tętniczego, problemów ginekologicznych, astmy i zaburzeń przewodu pokarmowego.

Przemoc domowa jest szkodliwa z powodu destrukcyjnych zachowań osoby ją stosującej (wyrządzanie krzywdy innym lub sobie, ze śmiercią włącznie) i działań osoby krzywdzonej, która może zranić lub zabić napastnika w rozpaczliwym wysiłku ochrony siebie czy dzieci. W niektórych przypadkach osoba doświadczająca przemocy dokonuje samookaleczenia lub próbuje popełnić samobójstwo, aby uciec od cierpienia.

Należy pamiętać:

Oszacowanie potencjalnego zagrożenia życia to nie tylko próba przewidzenia, czy sprawca zabije swoją ofiarę, czy nie. Jest to również próba oszacowania ryzyka groźnych dla życia zachowań przeciwko sobie lub innym ze strony osoby stosującej przemoc, doświadczającej jej lub dzieci.

Oszacowanie potencjalnego zagrożenia życia powinno być przeprowadzone za każdym razem, gdy rozpoznamy występowanie przemocy w rodzinie: podczas pierwszego spotkania, jak również, w formie nieco uproszczonej, za każdym razem, gdy osoba pomagająca ma kontakt z rodziną. Oszacowanie powinno wynikać ze wspólnej z klientką/klientem analizy sytuacji, w oparciu o informacje pochodzące z różnych źródeł. Odpowiedzi twierdzące na pytania dotyczące czynników ryzyka, powinny być wystarczającym powodem, by jak najszybciej pomóc klientce/klientowi w opracowaniu planu pomocy dla niej/niego i dzieci.

Pytania, które można zadać:

Czy ataki ze strony partnera/partnerki stały się gwałtowniejsze, brutalniejsze bądź bardziej niebezpieczne?

Czy partner/partnerka kiedykolwiek usiłował/usiłowała Panią/Pana udusić?

Czy w domu jest jakaś broń?

Czy partner/partnerka nadużywa alkoholu bądź narkotyków?

Czy partner/partnerka napastuje Panią/Pana, gdy jest pijany/pijana?

Czy partner/partnerka kiedykolwiek groził/groziła, że Panią/Pana zabije?

Czy wierzy Pani/Pan, że partner/partnerka może naprawdę poważnie zranić bądź zabić Panią/Pana lub siebie?

Czy partner/partnerka jest obsesyjnie zazdrosny/zazdrosna o Panią/Pana?

Czy partner/partnerka śledzi każdy Pani/Pana krok, czy podkrada się do Pani/Pana?

Czy partner/partnerka jest zazdrosny/zazdrosna, czy wyobraża sobie, że Pani/Pan go/ją zdradza?

Czy partner/partnerka groził/groziła Pani/Panu samobójstwem bądź usiłował/usiłowała je popełnić?

Czy ma Pani/Pan myśli samobójcze?

Czy w przeszłości partnera/partnerki, zdarzały się ataki na innych ludzi bądź przypadki łamania prawa?

Czy odeszła/odszedł Pani/Pan od sprawcy lub czy planuje Pani/Pan separację?

Czy groziła/groził Pani/Pan, że się zabije lub zabije partnera/partnerkę?

Czy ma Pani/Pan gdzie się schronić w momencie zagrożenia?

W przypadku pozyskania informacji, że osoba stosująca przemoc grozi zrobieniem krzywdy lub zabiciem osoby krzywdzonej, należy niezwłocznie powiadomić Policję o grożącym niebezpieczeństwie oraz opracować plan zapewniający bezpieczeństwo rodzinie doświadczającej krzywdy.

Oceniając potencjalne zagrożenie życia, warto zwrócić uwagę na najczęściej występujące czynniki ryzyka śmierci, które przejawiać się mogą w następujących sytuacjach:

1. Wzajemne stosunki są bardzo napięte.
2. Osoba stosująca przemoc jest obsesyjnie zazdrosna, zarzuca osobie krzywdzonej wszelkie możliwe formy zdrady.
3. Osoba stosująca przemoc obwinia osobę krzywdzoną za obrażenia których doznała.
4. Osoba stosująca przemoc zabiła domowe zwierzę.
5. Osoba stosująca przemoc używa gróźb śmiertelnych względem partnerki lub innych członków rodziny.
6. Osoba stosująca przemoc ma dostęp do broni.
7. Osoba stosująca przemoc grozi, że popełni samobójstwo.
8. Osoba stosująca przemoc dokonywała uprzednio prób samobójczych.
9. Osoba stosująca przemoc wielokrotnie dotkliwie pobiła osobę krzywdzoną.

VII. OKREŚLENIE WSPÓLNIE Z OSOBĄ JEJ POTRZEB I OPRACOWANIE PLANU POMOCY.

Sprawą niezmiernie ważną jest poinformowanie każdej osoby doświadczającej przemocy, że podstawą działań jest troska o bezpieczeństwo jej i jej dzieci oraz wspólne z nią opracowanie planu zapewniającego bezpieczeństwo.

Należy pamiętać, że osoba dotknięta przemocą jest ekspertem w swoich problemach. To ona, a nie my, będzie musiała ponosić konsekwencje podjętej decyzji. Nie dokonujemy wyboru za nią.

Przed opracowaniem planu pomocy niezbędne jest zbadanie potrzeb osoby krzywdzonej. Plan pomocy powinien zostać opracowany w odpowiedzi na nie.

Jedną z podstawowych potrzeb jest potrzeba bezpieczeństwa. Można do tego wykorzystać skalę od 0 do 10, ale tylko w sytuacji gdy osoba pomagająca zna to narzędzie. W przypadku gdy np. osoba krzywdzona ocenia swoje zagrożenia na 10 - czyli największe, można zadać osobie pytanie - *jaki ma pomysł na zapewnienie sobie bezpieczeństwa?* Nie należy od razu podawać osobie gotowego rozwiązania (np. schronienie w ośrodku wsparcia), bo to to uniemożliwia uruchomienie zasobów osoby.

Pytania, które można zadać:

Czego Pani/Pan teraz potrzebuje?

Jak Pani/Pan sądzi, spełnienie której z potrzeb byłoby dla Pani/Pana najlepsze, najkorzystniejsze?

Na ile Pani/Pan czuje się bezpieczna/bezpieczny (czy nie)?

Czy Pani/Pan czuje się zagrożona/zagrożony?

W jaki sposób możemy się przyczynić do tego, żeby czuła/czul się Pani/Pan bezpieczniej?

Co może sprawić, żeby mogła/mógł się Pani/Pan poczuć bezpiecznie?

Co szczególnie Panią/Pana martwi w bezpieczeństwie dzieci?

Co robiła/robił Pani/Pan w przeszłości, aby ochronić siebie i dzieci (np. wyjechała/wyjechał Pani/Pan na kilka dni, szukała/szukał pomocy ze strony rodziny czy przyjaciół, usiłowała/usiłował Pani/Pan walczyć itp.)?

Czy którekolwiek z tych działań przyniosło pozytywne rezultaty? Czy któreś z nich może okazać się pomocne dzisiaj?

Gdy osoba krzywdzona zamierza odejść od osoby stosującej przemoc, należy zastanowić się wraz z nią nad następującymi kwestiami:

Czy ma dokąd pójść?

Jak i kiedy może się bezpiecznie przeprowadzić?

Czy dysponuje środkiem transportu, pieniędzmi?

Czy miejsce, do którego zamierza się udać, jest bezpieczne?

Czy są w tym miejscu możliwości wezwania Policji, na wypadek, gdyby okazało się to konieczne?

Komu zamierza powiedzieć o swojej przeprowadzce, a komu nie?

Co ona lub inni mogą zrobić, aby partner/partnerka nie zdołał/zdołała jej znaleźć?

Jak zdoła bezpiecznie udawać się codziennie do pracy lub do szkoły, by odebrać stamtąd dzieci?

Które z działań prawnych wpłyną na jej bezpieczeństwo?

Czy zna numer telefonu najbliższej placówki dla osób krzywdzonych? Jeśli nie, należy zapisać i przekazać adresy pomocnych instytucji i numery telefonów.

Gdy osoba krzywdzona pozostaje z osobą stosującą przemoc, rozważmy wraz z nią następujące kwestie:

Co może zapewnić jej bezpieczeństwo w nagłych wypadkach?

Kogo może wezwać w momencie kryzysu?

Czy wezwie Policję, gdy znowu dojdzie do aktów przemocy?

Czy w domu jest telefon?

Czy może, w porozumieniu z dziećmi i sąsiadami, opracować jakiś sygnał, aby i oni wzywali Policję na pomoc?

Jeżeli zajdzie potrzeba ucieczki, dokąd może się udać?

Którędy będzie mogła opuścić dom?

Należy zorientować się, jakie są niebezpieczne miejsca w domu i zastanowić wspólnie, co takiego może zrobić, aby nie dała się tam złapać w pułapkę.

Warto przypomnieć, że w trakcie najbardziej gwałtownego ataku, zawsze najlepiej będzie zaufać własnej intuicji, co w danej sytuacji powinna uczynić.

Najlepiej wspólnie z osobą poszukać takich strategii postępowania, które zapewnią jej ochronę.

Warto poradzić osobie krzywdzonej, aby zawsze miała pod ręką któreś z następujących rzeczy, na wypadek, gdyby musiała uciekać:

- dowód osobisty lub paszport,
- akt zawarcia małżeństwa i akty urodzenia dzieci,
- prawo jazdy,
- telefon komórkowy,
- numer konta bankowego, książeczki oszczędnościowe, karty płatnicze,
- świadectwa szkolne i świadectwa zdrowia,
- dokumentacja medyczna.

VIII. ZAKOŃCZENIE SPOTKANIA.

Na zakończenie niezbędne jest podsumowanie spotkania. Warto zapytać o odczucia osoby. Poinformować, że w każdej sytuacji może zwrócić się o pomoc.

Pytania, które można zadać:

Co ważnego dzisiaj było dla Pani/Pana podczas tego spotkania?

Jak się Pani/Pan czuła/czuł podczas spotkania?

Co się zmieni, jak Pani/Pan wróci do domu?

Opracowanie własne w oparciu o wiedzę i doświadczenie głównych specjalistów z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie z wykorzystaniem publikacji pt. „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie Poradnik dla konsultantów” (Instytut Psychologii Zdrowia PTP Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie NIEBIESKA LINIA, Warszawa 2003) oraz wiedzy i doświadczenia ekspertów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, tj. przedstawicieli Gminy Srokowo i Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Olsztynie, biorących udział w projekcie pn. „Zwalczanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie”, realizowanego przez Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wspólnie z Administracją Komisji Wspólnotowej Francuskiej w ramach „Programu Wykonawczego na lata 2017-2019”